

4. Кочерган М. П. Загальне мовознавство : Підручник / М. П. Кочерган. – Видання 2-ге, виправлене і доповнене. – К. : Видавничий центр «Академія», 2006. – 464 с.

5. Global report on adult learning and education, UNESCO Institute for Lifelong Learning, Hamburg 2009, op. cit. Jarvis P. International dictionary of adult and continuing education / P. Jarvis, A. Wilson. – London: Routledge, 2002. – 202 p.

УДК 378:37.004

Процька С.М.
викладач кафедри соціальної філософії,
філософії освіти та освітньої політики
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ КОМП'ЮТЕРНО-ОРІЄНТОВАНОЇ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-ФІЛОЛОГІВ

В умовах інтеграції України до міжнародного науково-освітнього простору виключного значення набуває розв'язання актуальних питань інформатизації національної системи вищої педагогічної освіти, зокрема застосування комп'ютерно-орієнтованих засобів як напряму її інноваційного розвитку. Актуальність цього напряму пов'язана з тим, що в теперішній час спостерігається стала залежність між успіхами у навчанні й професійній самореалізації студентської молоді та якістю їхньої підготовки щодо застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), їх ІК-компетентністю. Так, упровадження комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання (КОЗН) у закладах вищої освіти (ЗВО) має бути спрямовано на підготовку кваліфікованого фахівця відповідного рівня і профілю, конкурентного, компетентного, мобільного, здатного працювати на рівні світових стандартів, готового до постійного професійного удосконалення впродовж життя [1, с. 273-274].

Згідно моніторингових досліджень ІК-компетентності вчителів (Міжнародне опитування ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ, ПРООН, ОЄСР з навчання TALIS та ін.), Звітів країн Європейського Союзу з ІКТ в освіті (CountryReport on ICT in Education) особливої уваги заслуговують фахівці гуманітарних спеціальностей з огляду на специфіку їх професійної підготовки, оскільки інформатичні дисципліни для них не є фаховими.

Чіткі гарантії та відповідальність держави щодо процесу підготовки компетентного учителя-філолога регламентовано у фундаментальних

законодавчих і підзаконних актах, зокрема у Законах України «Про національну програму інформатизації» (1998), «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» (2011), «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013), Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» (2015), Концепції «Нова українська школа» (2016) [2].

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури виявлено, що в Україні надається належна увага дослідженню проблем застосування в освітньому процесі ЗВО ІКТ та формуванню в освітніх установах комп'ютерно орієнтованого середовища навчання. Так, актуальні аспекти означених проблем висвітлено у працях В. Ю. Бикова, В. І. Бобрицької, М. І. Жалдака, Т. І. Коваль, С. Г. Литвинової, Н. В. Морзе, Ю. Г. Носенко, О. В. Овчарук, О. П. Пінчук, С. О. Семерікова, О. М. Соколюк, О. В. Співаковського, О. М. Спіріна, Ю. В. Триуса, М. П. Шишкіної, М. Collins, M. Simonson, A. Thompson та інших. Проте експериментальні дослідження проблеми формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів засобами комп'ютерно орієнтованої методики проводилися фрагментарно, що й обґрунтовує актуальність цієї наукової розвідки.

Для проведення експериментального дослідження проблеми формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів засобами комп'ютерно орієнтованої методики було використано комплекс загальнонаукових теоретичних, емпіричних та статистичних методів, а саме: теоретичні методи: аналіз науково-педагогічних та нормативних джерел з метою виокремлення напрямів дослідження визначеної проблеми, аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду для характеристики структури професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів, узагальнення та систематизація для розроблення комп'ютерно орієнтованої методики формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів; емпіричні методи: діагностичні: педагогічне анкетування, експертне опитування, бесіди з учасниками освітнього процесу ЗВО; шкалування, ранжування – для вивчення критеріїв, показників та рівнів сформованості професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів в умовах використання комп'ютерно орієнтованої методики; експериментальні: констатувальний та формувальний експерименти для перевірки гіпотези дослідження; статистичні методи: кількісний та якісний аналіз результатів експериментальної роботи, їх графічна та аналітична інтерпретація, встановлення статистичної значущості результатів дослідження.

Педагогічний експеримент складався з аналітико-пошукового, експериментального (констатувального, формувального) та підсумково-корегувального етапів. Стисло схарактеризуємо зміст кожного з етапів дослідження.

Аналітико-пошуковий етап дослідження (аналіз проблеми, обґрунтування, визначення цілей, добір методів, експериментальних засад) тривав з 2011 по 2012 рр. На цьому етапі було передбачено проведення таких дослідницьких дій: 1) вивчення й аналіз стану розробленості проблеми дослідження, теоретичне порівняльне осмислення вітчизняного та зарубіжного досвіду підготовки майбутніх учителів-філологів у ЗВО, аналіз змісту чинних програм дисциплін з фахової підготовки майбутнього фахівця; 2) вивчення поняттєво-категорійної структури дослідження; формулювання гіпотези, мети і завдань дослідження; 3) визначення методологічних засад використання комп'ютерно орієнтованої методики формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів; 4) обґрунтування дослідно-експериментальні методики, програми дослідження; встановлення кількісного і якісного складу учасників експерименту; проведення опитування, бесід з викладачами та студентами ЗВО з метою визначення ролі сучасних комп'ютерно орієнтованих засобів та їх складових в освітньому процесі ЗВО та професійній діяльності майбутніх учителів-філологів.

Експериментальний (контатувальний, формувальний) етап дослідження тривав впродовж 2012-2013 н.р.; 2013-2014 н.р.; 2014-2015 н.р. та 2015-2016 н.р. На цьому етапі було здійснено дослідно-експериментальну перевірку гіпотези, апробацію змісту та навчально-методичного супроводу комп'ютерно орієнтованої методики формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів у процесі вивчення дисциплін педагогічного циклу, теоретично обґрунтовано та розроблено комп'ютерно орієнтовану методику формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів, складниками якої є мета, зміст, форми, методи й засоби; виокремлено, обґрунтовано й схарактеризовано педагогічні умови використання комп'ютерно орієнтованої методики формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів (забезпечення професійно орієнтованого контексту в умовах використання комп'ютерно орієнтованої методики формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів; варіативність у доборі форм і методів у процесі використання комп'ютерно орієнтованої методики формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів; залучення майбутніх учителів-філологів у процес опанування комп'ютерно орієнтованих засобів як діяльності, що моделює різні аспекти їхньої майбутньої професії; здійснення моніторингу якості освітнього процесу з упровадження комп'ютерно орієнтованої методики формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів у систему професійної підготовки); виокремлено структуру професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів (предметна, інформаційно-цифрова, комунікативна, особистісна); визначено критерії (мотиваційно-цільовий, професійно-когнітивний, професійно-діяльнісний,

рефлексивно-оцінювальний) їх показники та рівні сформованості професійної компетентності майбутніх учителів-філологів в умовах використання комп'ютерно орієнтованої методики формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів з вивчення дисциплін педагогічного циклу (елементарний, базовий, поглиблений); розроблено навчально-методичний супровід використання комп'ютерно орієнтованої методики формування професійно-педагогічної компетентності учителів-філологів, удосконалено модель використання комп'ютерно орієнтованої методики формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів в освітньому процесі ЗВО, здійснено аналіз проміжних результатів контрольних зрізів, корекцію експериментальних методик.

Підсумково-корегувальний етап дослідження тривав з квітня 2016 р. по березень 2017 р. На цьому етапі було здійснено такі дослідницькі дії: згруповано зібрані експериментальні дані з метою їх аналізу (відбраковування, кодування, узагальнення відкритих відповідей, введення даних у ПК); проведено математичну обробку одержаної інформації; здійснено перевірку даних на валідність (значущість); сформульовано висновки та визначено перспективи подальших наукових розвідок із проблеми комп'ютерно орієнтованої методики формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів.

Метою експериментальної роботи було визначено перевірку правильності гіпотези дослідження, яка полягала у тому, що формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів засобами комп'ютерно орієнтованої методики у процесі вивчення педагогічних дисциплін у сучасних ЗВО набуває ефективності, якщо її теоретичні та методичні засади відображають структуру професійної компетентності фахівця педагогічної сфери, критерії її сформованості та враховують специфіку підготовки майбутніх учителів-філологів, яка виявляється у спрямованості на формування у них динамічної комбінації фахових знань, професійних навичок та умінь, способів мислення, поглядів і цінностей, інших особистих якостей, що визначає їхню здатність успішно провадити навчальну й педагогічну діяльність.

В експерименті взяло участь 779 осіб: з них – 753 студентів 1-3 курсів ОС «бакалавр», що навчалися за спеціальністю 014 Середня освіта, 035 Філологія, Галузі знань: 01 Освіта, 03 Гуманітарні науки (за предметними спеціалізаціями «Філологія (мова і література (німецька)», «Філологія (мова і література (французька)», «Філологія (мова і література (іспанська)», «Філологія (мова і література (італійська)», «Філологія (мова і література (японська)», «Філологія (мова і література (китайська)», «Філологія (мова і література англійська)» та ін.) та 26 викладачів ЗВО, а саме Київського університету імені Бориса Грінченка, Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова та Рівненського

державного гуманітарного університету, які було обрано експериментальними базами дослідження [3].

Узагальнені результати педагогічного експерименту свідчать, що формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів засобами комп'ютерно орієнтованої методики у процесі вивчення педагогічних дисциплін у сучасних ЗВО є ефективним, якщо її теоретичні та методичні засади відображають структуру професійної компетентності фахівця педагогічної сфери, критерії її сформованості та враховують специфіку підготовки майбутніх учителів-філологів, яка виявляється у спрямованості на формування у них динамічної комбінації фахових знань, професійних навичок та умінь, способів мислення, поглядів і цінностей, інших особистих якостей, що визначає їхню здатність успішно провадити навчальну й педагогічну діяльність.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у розробленні компонентного складу комп'ютерно орієнтованих методик формування професійних компетентностей для студентів різних освітніх програм сучасного ЗВО.

Ключові поняття: комп'ютерно-орієнтована методика, професійно-педагогічна компетентність, ЗВО, вчитель-філолог, інформаційно-комунікаційні технології.

Література

1. В.І. Бобрицька, «Освітня політика України у сфері інформатизації освіти», Освітня політика: філософія, теорія, практика [монографія], За ред. В.П. Андрущенко; Авт. кол.: В.П. Андрущенко, Б.І. Андрусишин, В.І. Бобрицька, Р.М. Вернидуб та ін., Київ, Україна: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015, С. 273-316.
2. В.І. Бобрицька, «Застосування інформаційно-комунікаційних технологій у вищій педагогічній освіті», Педагогічна освіта: теорія і практика. Педагогіка. Психологія, 2011, № 16 (2), С. 35-39.
3. В.І. Бобрицька, С.М. Процька, «Формування професійних компетентностей майбутніх філологів засобами комп'ютерно орієнтованих технологій», Інформаційні технології і засоби навчання, 2017, № 2 (58), С. 59-66, [Електронний ресурс]. Доступно: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/issue/view/87/showToc>